

DOÇ. DR. YALÇIN LÜLECI'NİN ANISINA

Alparslan NAS^{ID}

6 Haziran 2024 tarihinde fakültemizin çok değerli öğretim üyesi Doç. Dr. Yalçın Lülecî'nin hayata veda ettiği haberiyle sarsıldık. Cemal Süreya'nın meşhur ifadesiyle “her ölüm erken ölümdür”; ancak yine de, üretken bir akademisyen, çalışkan bir idareci ve çok iyi bir insanı, gerek akademik gerekse kişisel yaşamında yapabileceği ve bizlere katabileceği daha çok şey varken kaybetmenin derin üzüntüsünü yaşıyoruz. Marmara İletişim mezunu olan, uzun yıllar fakültemizde öğretim üyeliği ve idarecilik yapmış, çok sayıda öğrenci yetiştirmiş, dergimizde dil editörü olarak görev almış bir yol arkadaşımız ve kişisel olarak bahsetmem gerekirse, doktora yıllarımdan itibaren bir ağabey, mentor ve arkadaş olarak bana çok şey katmış bir meslektaşımız olarak Doç. Dr. Yalçın Lülecî'yi rahmetle anıyoruz.

1976 yılında Bayburt'ta doğan Yalçın Lülecî, ilk ve orta öğrenimini bu şehirde tamamladı. 1998 yılında Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon Sinema Bölümü'nden mezun oldu. 2000-2001 yıllarında Bosna Hersek'in Zenica şehrinde konuşlu bulunan BH Türk Tabur Görev Kuvvet Komutanlığı'nda yedek subay rütbesiyle askerlik görevini yerine getirdi. Türkiye'ye döndükten sonra yayınevlerinde editörlük yaptı. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Psikolojisi Bilim Dalı'nda 2005 yılında başladığı yüksek lisans eğitimini, 2007 yılında tamamladı. Tez

* Doç. Dr. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul, Türkiye. E-Posta: alparslan.nas@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1759-4357.

çalışmasını daha sonra “Türk Sineması ve Din” başlığıyla kitaplaştırdı. Yalçın Lüleci aynı yıl İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı’nda başladığı doktora eğitimini ise 2013 yılında tamamladı. Doktora tezinden hareketle hazırladığı kitabı “Tek Parti Döneminde İktidar ve Sanat” 2015 yılında yayınlandı. 2011 yılında Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü’nde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlayan Lüleci, uzun yıllar boyunca lisans ve lisansüstü düzeylerde çok sayıda ders verdi, tez danışmanlığı yaptı, fakültemizde ve Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde idari görevlerde bulundu, dergimizde uzun bir dönem dil editörlüğü yaptı, Öneri Dergisi’nde editörlük görevi üstlendi ve gerçekleştirdiği çok sayıda yayınlara 2022 yılında Doçent ünvanına hak kazandı.

Yüksek lisans çalışmalarından itibaren sinema alanına yoğunlaşan Lüleci, Türkiye’de sinema ve iktidar alanında ve daha da genel bir ölçekte sanat ve iktidar konusunda uzman akademisyenlerden biriydi. Yalçın Hocanın çalışmalarında özellikle erken Cumhuriyet döneminde sanat ve iktidar ilişkileri öncü bir yer tutmakta olup, hocanın doktora çalışmasını ve ardından hazırladığı kitabını (Tek Parti Döneminde İktidar ve Sanat), kendisinin *magnum opus*’u olarak nitelendirmek mümkündür. Hocanın kitabı yayınlandığında (2015) ben tezini bitirmeye yaklaşan bir doktora öğrencisiydim. Bu dönemde kendisiyle kitabın hazırlanma süreci ve konusuyla ilgili çok defa derinlikli sohbetlerde bulunduğum için kendimi şanslı hissediyorum. Şu an elimde hocanın benim için imzaladığı 9 Şubat 2015 tarihli kitabı dururken, önsözde yazılanlara atıf yaparak, kitap fikrinin ortaya çıkışına dair kendisinin sesini buraya taşımak isterim:

Sinema ile ilgili yüksek lisans tezimi hazırlarken bazı araştırmacıların Muhsin Ertuğrul filmleri yoluyla verilmek istenen mesajlarla Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) iktidarının söylemi ya da ideolojisi arasında bağlantı olduğuna dair ifadeler kullandıklarını

*hatırlıyorum. O zamanlar kendi kendime “Gerçekten Muhsin Ertuğrul filmlerinde veril-
mek istenen mesajlarla siyasal iktidarın ideolojisi arasında paralellik var mıdır?” diye sor-
duğumu; sonrasında ise “Eğer dönemin sinemasının ele aldığı konular ve ele alış biçimi ile
tek parti iktidarının söylem ve eylemleri arasında bir ilişki var ise, bu ilişkinin diğer sanat
dalları açısından da var olup olmadığının açıklanması gerekir” diye düşündüğümü hatırl-
ıyorum. İşte bu düşünce beni erken Cumhuriyet dönemindeki iktidar-sanat ilişkisi üze-
rine doktora tezi hazırlamaya sevk etti. (Lüleci, 2015, s. 5)*

Yalçın Hocanın ifadelerinden yola çıkılırsa bu eserin, erken Cumhuriyet döneminde sanat ve iktidar ilişkilerine dair *yapısalcı* bir çözümleme ihtiyacından ortaya çıktığını söylemek mümkün olacaktır. Hoca bu kitabında sadece sinema özelinde bir arşiv araştırması yapmakla yetinmemiş, sanat alanını bütüncül ve uluslararası boyutta karşılaştırmalı bir perspektiften ele almış ve analizini sadece Türkiye'yle sınırlı tutmayıp, 1923-1950 yılları arasında Avrupada şekillenmiş farklı tek parti iktidarlarının sanata olan yaklaşımını da sorgulayıcı bir tartışma ortaya koymuştur. Sanatın politikayla olan kesişimselliğini tartışan Lüleci, onun bir iktidar aracı ve daha kuramsal bir ifadeyle “ideolojik bir aygıt” olarak işlevini sorunsallaştırmış ve bu dönemde Sovyet Rusya, İtalya ve Almanya özelinde bir çözümleme geliştirmiştir. Elbette ki kitabın odak noktası Türkiye’de erken Cumhuriyet döneminde kurumsallaşan iktidar ve sanat ilişkileri olup, bu doğrultuda sanatın farklı alanlarında iktidarın etkili olma biçimleri incelemekte ve bu bağlamda resim, tiyatro, müzik, heykel, mimari, edebiyat ve sinema alanları detaylıca araştırılmaktadır. Osmanlı Devleti ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki sanatsal sürerliliği de dikkate alan Yalçın Hocanın analizi, kitabın her bölümünde öncelikle Osmanlı modernleşmesi sürecinde devletin sanatla kurduğu ilişkiyi ele almakta ve sonrasında Cumhuriyetle birlikte yaşanan süreklilikler ve kırılmaları ortaya koymaktadır. Gerçekleştirdiği detaylı arşiv çalışmasıyla Yalçın Hoca, dönemin sanat ve iktidar ilişkilerini belgeleriyle detaylıca tartışmış; siyaset, sanat sosyolojisi, estetik ve medya gibi alanların kesişiminde interdisipliner bir çalışma gerçekleştirmiştir.

Öyle sanıyorum ki akademisyenler için en önemli mutluluk kaynağı, arkamıza dönüp baktığınızda gelecekteki akademik çalışmalara ışık tutabilecek ve toplumun faydalanabileceği eserler ortaya koyabildiğimizi görmektir. Yalçın Lüleci'nin başta “Tek Parti Döneminde İktidar ve Sanat” eseri olmak üzere yayınlamış olduğu pek çok çalışmasında bu ideali gerçekleştirdiğini söylemek mümkün olacaktır. İlerleyen süreçte Lüleci, 1950 sonrası bir iktidar ve sanat dönemselleştirmesi çabasını ortaya koyarak, sinema alanına özel bir ilgi gösterdi ve 1980’li yıllara kadar gerçekleşen on yıllık zaman dilimlerinde dönemin egemen siyaset anlayışının sinema ile olan ilişkisini mercek altına aldığı makaleler üretti. Bu dönemde ben de kendisine, “Türk Sinemasında Azınlıklar” başlıklı bir çalışmada ortak yazar olarak katkı sunmaktan büyük bir mutluluk duymuştum. Sonuç olarak Yalçın Lüleci, iktidar ve sanat bağlamında verdiği önemli eserinin ardından kronolojik bir üslupla yürüttüğü tarih, siyaset ve sinema çalışmalarıyla, bu alana istikrarlı ve sistematik bir katkı sağlayarak, gelecek araştırmacılara her daim yol göstermeye devam edecek eserler ortaya koymuş oldu.

Dergi editörleri olarak genellikle objektivite ve bilimsellik adına mesafeli ve çoğu zaman soğuk olarak tanımlanabilecek bir dil kullanır ve bunu zaman içerisinde kanıksarız. Ancak böylesine bir kaybın ardından rasyonel kalmak oldukça zor ve metni sonlandırırken duygularımı ifade ederek hocamızla akademik olduğu kadar kişisel bir vedalaşmayı da gerçekleştirmek istiyorum. Bir editör olarak Yalçın Hocam da aramızda olsa bana hak verirdi diye tahmin ediyorum.

Yalçın Hocamı Nişantaşı kampüsümüzdeki sayısız sohbetlerimizle, birlikte toplum, medya ve kültür üzerine saatler süren tartışmalarımızla, gelecekte yapmayı düşündüğü kitap projelerine dair fikir alışverişleriyle, aklımı kurcalayan idari veya akademik her türlü meselede bana yol göstermesiyle, zor zamanlarımızda yaptığımız dayanışmayla, doçentlik başvurusunu yaparken belgelerini kontrol etmek için bulduğumuz kafede içtiğimiz çaylar ve geleceğe umutla baktığımız o günle, dönem bittiğinde memleketinin uçsuz bucaksız yaylalarına çıkacak olmanın verdiği heyecanını bana anlatışıyla ve bunun gibi daha pek çok anıyla hatırlayacağım. Eminim bu satırları okuyan hocalarımızın ve öğrencilerinin de kendisiyle gözlerinin önünden bir film şeridi gibi geçen çok sayıda anısı şu an canlanmaktadır. O şimdi çok sevdiği memleketinin topraklarında ebedi istirahatgahında ve en büyük tesellimiz verdiği eserlerin ve ardında bıraktığı unutulmaz anıların her zaman yolumuza ışık tutacak olması...

Yalçın Lüleci (1976-2024), Saygı ve minnetle...

In memory of Assoc. Prof. Dr. Yalçın Lüleci

On June 6, 2024, we were deeply saddened by the news of the passing of our esteemed faculty member, Assoc. Prof. Dr. Yalçın Lüleci. As Cemal Süreya famously said, “every death is premature”; nevertheless, we are profoundly grieved to lose such a productive academic, diligent administrator, and wonderful person who still had much to contribute both academically and personally. A graduate of Marmara Faculty of Communication, Dr. Lüleci served as a faculty member and administrator at our faculty for many years, mentored numerous students, and worked as the language editor for our journal. Personally, I must say that since my doctoral years, he has been a brother, mentor, and friend who has greatly enriched my life. We remember Assoc. Prof. Dr. Yalçın Lüleci with deep respect and gratitude.

Born in Bayburt in 1976, Yalçın Lüleci completed his primary and secondary education in this city. He graduated from Marmara University Faculty of Communication, Department of Radio, Television, and Cinema in 1998. He fulfilled his military service as a reserve officer in the BH Turkish Battalion Task Force Command located in Zenica, Bosnia and Herzegovina, in 2000-2001. After returning to Türkiye, he worked as an editor in publishing houses. He started his master’s degree in 2005 at the Marmara University Institute of Social Sciences, Department of Psychology of Religion, and completed it in 2007. His thesis was later published as a book titled “Turkish Cinema and Religion.” In the same year, Yalçın Lüleci began his doctoral studies at Istanbul University Institute of Social Sciences, Department of Republican History, which he completed in 2013. The book he prepared based on his doctoral thesis, “Power and Art in the Single-Party Period,” was published in 2015. Starting in 2011, Lüleci worked as a lecturer at Marmara University Faculty of Communication, Department of Radio, Television, and Cinema. Over many years, he taught numerous undergraduate and graduate courses, supervised theses, held administrative positions in our faculty and the Institute of Social Sciences, served as the language editor for our journal for a long period, undertook the role of editor at Öneri Journal, and earned the title of Associate Professor in 2022 with his numerous publications.

Since his master’s studies, Lüleci concentrated on the field of cinema and was one of the expert academics in the areas of cinema and power in Türkiye, and more broadly, in art and power. In his works, particularly the relationships between art and power during the early Republican period held a pioneering place. His doctoral work and the subsequent book he prepared (Power and Art in the Single-Party Period) can be considered his magnum opus. When his book was published (2015), I was a doctoral student nearing the completion of my thesis. I feel fortunate to have had numerous in-depth conversations with him about the book’s preparation process and its subject matter during this period. As I now hold the book he signed for me on February 9, 2015, I would like to refer to the preface and bring his voice here about the conception of the book idea:

While preparing my master’s thesis on cinema, I recall some researchers stating that there was a connection between the messages intended to be conveyed through Muhsin Ertuğrul’s films and the discourse or ideology of the Republican People’s Party (CHP)

government. At that time, I remember asking myself, "Is there really a parallel between the messages intended to be conveyed in Muhsin Ertuğrul's films and the ideology of the political power?" Then I thought, "If there is a relationship between the subjects and the manner in which the period's cinema addresses them and the discourse and actions of the single-party government, it is necessary to explain whether this relationship exists in other branches of art as well." This idea led me to prepare my doctoral thesis on the relationship between power and art in the early Republican period. (Lüleci, 2015, p. 5)

Based on Yalçın's statements, it is possible to say that this work emerged from a *structural* analysis need regarding the relationships between art and power in the early Republican period. In this book, Yalçın did not limit himself to conducting archival research solely focused on cinema; he approached the field of art from a holistic and international comparative perspective. His analysis was not confined to Türkiye alone; it also posed a critical discussion on the approach to art by various single-party regimes that took shape in Europe between 1923 and 1950. Yalçın, who discussed the intersectionality of art and politics, problematized its function as a tool of power and, in a more theoretical expression, as an "ideological apparatus." He developed an analysis specific to the period, examining Soviet Russia, Italy, and Germany. Of course, the focal point of the book is the institutionalized relationship between power and art in the early Republican period in Türkiye. In this regard, it examines the ways in which power exerted influence in various fields of art, thoroughly researching areas such as painting, theater, music, sculpture, architecture, literature, and cinema. Taking into account the artistic continuity between the Ottoman Empire and the Republic of Türkiye, Yalçın's analysis in each chapter first addresses the state's relationship with art during the Ottoman modernization process and then reveals the continuities and ruptures experienced with the Republic. Through his detailed archival work, Yalçın discussed the period's art and power relationships extensively with documents. He conducted an interdisciplinary study at the intersection of politics, art sociology, aesthetics, and media.

I believe that for academics, the greatest source of happiness is to look back and see that we have been able to produce works that can shed light on future academic endeavors and benefit society. It is possible to say that Yalçın Lüleci achieved this ideal in many of his works, especially in his seminal work "Power and Art in the Single-Party Period." Over time, Yalçın focused on post-1950 efforts to periodize power and art, showing particular interest in cinema. He produced articles examining the relationship between dominant political ideologies of the time and cinema until the 1980s. During this period, I had the great pleasure of contributing as a co-author with him on a study titled "Minorities in Turkish Cinema." In conclusion, Yalçın Lüleci, following his significant work on power and art, continued to guide future researchers with a chronological approach in his studies of history, politics, and cinema. He made a consistent and systematic contribution to this field, producing works that will continue to illuminate the path for future scholars.

As journal editors, we often adopt a language that could be described as distant and sometimes cold, in the name of objectivity and scientific rigor, which we gradually become accustomed to over time. However, following such a loss, it becomes quite difficult to remain rational, and as I conclude

this text, I would like to express my emotions and bid farewell to our mentor in both academic and personal terms. I believe that if Yalçın was among us as an editor, he would understand my sentiment.

I will remember Yalçın through numerous conversations we had on our Nişantaşı campus, through hours-long discussions on society, media, and culture, through our exchanges of ideas regarding book projects he planned for the future, through his guidance on every administrative or academic issue that troubled me, through our solidarity in difficult times, through the teas we drank in the café where we met to check his documents for his associate professorship application, and the day we looked to the future with hope, and through the excitement in his voice as he talked about venturing into the vast plateaus of his beloved homeland after the academic semester ends. I'm sure that as our colleagues and students read these lines, many memories of him are now vividly passing before their eyes like a reel of film. He is now resting in peace in his beloved homeland, and our greatest solace is knowing that his works and the unforgettable memories he left behind will always light our path.

Eserlerinden Seçmeler / Selected Writings:

- Lüleci, Y. (2009). *Türk sineması ve din (Turkish cinema and religion)*. Es Yayınları.
- Lüleci, Y. (2015). *Tek parti döneminde iktidar ve sanat (Power and art in the single-party era)*. İskenderiye.
- Lüleci, Y. (2018). Erken Cumhuriyet döneminde Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyetler Birliği arasındaki sanat-sal ilişkiler: "Ankara: Türkiye'nin Kalbi" belgeseli örneği (Artistic relations between Turkey and the Soviet Union in the early Republican period: The example of the documentary 'Ankara: The heart of Turkey'). *İnsan ve İnsan Dergisi*, 1(2), 60-61. <https://doi.org/10.29224/insanveinsan.279982>
- Lüleci, Y. (2018). Erken Cumhuriyet döneminde Atatürk ve CHP'nin sinema politikası (Atatürk and the CHP's cinema policy in the early Republican period). *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, 31, 222-248. <https://doi.org/10.17829/turcom.499673>
- Lüleci, Y. (2019). Bir II. Dünya Savaşı Türkiyesi temsili olarak *Kelebeğin Rüyası* filmi (The Butterfly's Dream as a representation of World War II Turkey). *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, (5), 187-211. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egemiadergisi/issue/50008/605326>
- Lüleci, Y. (2020). 1960'lı yıllarda Türkiye'de iktidar ve sinema ilişkileri (The relationship between power and cinema in 1960s Türkiye). *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(2), 1200-1233. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.726314>
- Lüleci, Y. (2020). 1970'li yıllarda Türkiye'de iktidar ve sinema ilişkileri (The relationship between power and cinema in 1970s Türkiye). *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 18(36), 495-528. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/talid/issue/58073/808260>
- Lüleci, Y. (2023). 12 Eylül etkisinde 1980'li yıllarda Türkiye'de iktidar ve sinema ilişkileri (The relationship between power and cinema in 1980s Türkiye under the influence of the September 12 Coup). *Filmvisio*, 0(2), 1-37. <https://doi.org/10.26650/Filmvisio.2023.0012>
- Lüleci, Y. (2020). Demokrat Parti döneminde (1950-1960) iktidar ve sinema ilişkileri (The relationship between power and cinema during the Democrat Party era (1950-1960)). *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi*, 14, 28-46. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/euifydhed/issue/58510/808784>